

Tabiatperestlerin düşünceleri nedir? Çekirdekdeki programı mı kabul etmiyorlar, yoksa bu çekirdeğin ve meyvenin intizamını mı topraktan mı biliyorlar?

Kâinattaki bütün kanunlar, prensipler, kaideler Allah'ın ilim sıfatıyla takdir edilmişlerdir; eşya bu ilmî planlara göre ilahi irade kudretle yaratılmaktadır.

Güneş bütün parlak ve şeffaf şeyler üstünde tecelli eder, ışığı ve ısısı yansır. Bu da o ışığın ve ısının bir güneşten geldiğinin delilidir. Şayet o parlak şeyler üstünde tezahür eden ışığın güneşten geldiğini kabul etmezsek, o zaman o şeylerin içinde hakiki ve bizzat küçük bir güneşçiğın olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu da bir güneşe bedel, milyonlarca güneşi kabul etmemiz mânâsına gelir ki, bu da safsatadır.

Güneşin yedi rengi, ısısı ve ışığı aynalarda veya şeffaf şeylerde nasıl tecelli ediyorsa, Cenab-ı Hakk'ın da isim ve sıfatları mahlûkatta tecelli etmektedir. Üstadımızın ifadesiyle her varlık bir kelime-i kudrettir. Bir harf kaitpsiz olamazken bu sonsuz kudret kelimeleri nasıl Halıksız, Sanısız olabilir? Bu hakikati kabul etmeyen insan varlık âlemindeki bu mucize sanatları, bu İlâhî ikramları, bu ince hikmetleri kör tesadüfe veya sağır tabiata vermeye mecbur kalacak, aklını böylece uyutacaktır.

Her şey Allah'ın irade sıfatınının arşı olan âlem-i emirde yazılmıştır, onların tatbikini ise kudret sıfatı yapar. Mesela, âlem-i emirde suya kaldırma kuvveti, güneşe itme ve çekme kuvveti verilir. Verilen bu kuvvetin tatbikini ve fiiliyata geçmesini de Allah'ın kudret sıfatı yapar.

Üstad Hazretleri bu hususa şöyle işaret eder;

“Fakat caizdir ki, her bir şeyin esası zannettikleri olan *cezb, def, hareket, kuva* gibi emirler, âdetullahın kanunlarına birer isim olsun. Lakin kanun, kaidelikten tabiîliğe ve zihnilikten hariciliğe, itibariden hakikate ve aletiyetten müessiriyete geçmemek şartıyla kabul ederiz.”(1)

“Kaidelikten tabiîliğe geçmemek”

Allah'ın âdetullah kanunlarını tabii kabul etmek ve neticeleri tabii karşılayıp Halık'ını unutmak doğru değildir. Meselâ, çiçekler baharda açar. Bu bir adetullah kanunudur. Ancak, çiçeği yapan bahar değildir. O bir kanundur, kudret ve hüküm sahibi değildir.

Cenab-ı Hak dileseydi aynı çiçekleri başka mevsimde de açtırabilirdi, ancak böyle irade etmiş ve bu bir adetullah kanunu olarak kendini göstermiştir.

“Zihnîlikten hâricîliğe geçmemek”

Kanunları zihnimizde canlandırır, varlıklarını aklen biliriz. Ancak, yine biliriz ki bunların hariçte müstakil bir varlıkları yoktur. Üstat hazretleri ruhun haricî vücut sahibi bir kanun olduğunu zikreder. Yâni, ruh da bir İlâhî kanundur, ancak ölüm hâdisesiyle ruh ortadan kaybolmaz, bir başka âleme göçer. İşte bedene konan ve ondan göçen bu kanunun kendine mahsus harici bir vücûdu vardır. Diğer kanunlar böyle değildir. Meselâ, çekirdeklerden ağaçların çıkmaları, büyüüp gelişmeleri ve meyve vermeleri de adetullah kanunlarından. Ancak, o ağacın ömrü tamam olup kurduğunda bu kanun da ortadan kaybolur, bir başka yerde varlığını devam ettirmez, zira ağaçtaki büyüme kanununun ve onun sonucu olan yarı canlılığın hariçte vücûdu yoktur.

“İtibarîden hakikate geçmemek”

İtibarî, gerçekte varlığı olmayıp öyle kabul edilmiş, öyle itibar edilmiş demektir. Meselâ, sağ, sol, üst, alt birer itibarî emirdirler. Sağ kolumuzun hariçte vücûdu vardır, ama “sağ” diye bir müstakil varlık yoktur.

“Âletiyetten müessiriyete geçmemek”

Bazı kanunların icraatları göz ile görülüyor ve onlarla meydana gelen neticeleri de seyredebiliyoruz. Meselâ, insanlar anne ve baba vesilesiyle yaratılırlar. Burada anne ve baba bir âlet, bir sebep, bir vasita olmuşlardır.

Masanın yapımında çekiç bir âlet olarak kullanılmıştır. Ancak, masayı çekicin yaptığını iddia etmek de akıl işi değildir. İşte tabiatı ve ondaki kanunları da bu manada değerlendirmek gerekir. Varlıkları kabul edilir, ama müessiriyetleri, yâni tesir gücüne sahip oldukları kabul edilemez. Bütün kuvvet ve kudret ancak Allah’a mahsustur. Dilediği mahlûkuna dilediği kadar kuvvet veren de ancak O’dur.

Tabiat; kâinattaki bütün kanunlardan hâsıl olan zihni ve vehmi bir kabuldür. Yani insan zihninin tasvir edip olduğunu vehmettiği, hakikatte vücudu olmayan hayali bir şeydir. Ya da kâinatın tümünde harika bir şekilde tasarruf eden Allah’ın “rububiyet” sıfatının materyalistçe bir ifadesidir, denilebilir.

Tabiatçılara göre kâinatta her şey sebeplerin tasarrufunda ve idaresindedir. Onlar, Allah’ın kâinat üzerindeki tedbir ve tasarrufunu inkâr edip, sebepleri ilahlaştırıyor ve neticeyi sebeplerden biliyorlar. Tabiat, insan zihninin ürettiği hakikati olmayan muhayyel bir şeydir. Bu muhayyel şey zamanla müşahhaslaşarak ilahlaştırılmıştır. Günümüzde maddeci felsefenin savunduğu en son ve en geniş fikir bu tabiat fikridir.

Bu batıl ve hakikatsiz fikirler Risale-i Nur’un birçok yerinde kat’i deliller ile

çürütüyor. Üstad Hazretleri sebepleri inkâr etmiyor, onların birer perde olduğunu izah ediyor. Sebepler neticeleri yaratmıyor, sadece varlıkların meydana gelmesine vesile oluyor.

Allah kâinatta sebepler vasıtası ile iş yapıyor. Bu yüzden, kâinatta sebepler bir sünnetullah ve adetullah nevinden sabit ve daimidirler. Allah bu nizamını bozmuyor, sürekli ve devamlı yapıyor. Zaten determinist olan tabiat felsefesini aldatan da bu kanunların ve sebeplerin istikrar ve devamlılığıdır. Yani aynı neticenin aynı sebeple sürekli beraber olmaları insanların ekserisini yanıltmıştır. Hâlbuki ağaç elmanın, arı balın ve inek sütün yaratıcısı olamaz.

Bütün sebepler mahlûkturlar. Her mahlûk gibi onlar da mümkün grubuna dâhildirler. Olup olmamaları müsavidir. Allah'ın irade etmesiyle yokluktan kurtulup varlık sahasına çıkmışlardır. Bu noktada, yâni mümkün olma noktasında sebeplerin hepsi aynıdır, eşittirler. Birinin diğerine üstünlüğü yoktur.

Bu maddeye şöyle bir örnek verebiliriz. Bir kitaptaki cümlelerin her biri ayrı bir mana ifade ettiklerinden biri diğerinden farklı ise de tümü “yazı” olmakta birleşirler. Bu noktada birinin diğerine karşı bir önceliği ve üstünlüğü yoktur. O halde, bir kitabın cümlelerinden birisi diğerinin kâtibi olamaz. Birini kim yazmışsa tümünü yazan da odur. Sebepler de bunun gibidirler. Canlı varlıklar bu sebeplerle yazılmış birer yazı gibidirler. Bütün sebepler bu yazıların kâtibi olmaktan aynı derecede uzaktırlar; bu noktada aynı derecede âcizdirler. Üstat hazretlerinin şu ifadesi bu meseleye de güzel bir örnek olabilir:

“... Mahlûkat, mabudiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlûkiyet nisbetinde de birdirler.” (Lem’alar)

Kâinat kitabındaki her şey elementlerle yazılmış. Elementler mürekkep hükmündedirler ve kendiliklerinden yazı olamazlar. Belli bir mecrada meselâ arının bedeninde akıp onu teşkil edemezler. Kalemin ucundan akan mürekkep kâtibin ilmindeki plana göre kâğıda döküldüğü gibi, elementler de Allah'ın ilim ve hikmetiyle hareket eder ve mahlûkatın yaratılışında görev yaparlar.

Kâinat kitabındaki “arı” kelimesinin yazılması, Allah'ın kudretine isnat edilmediği taktirde, onun vücûdunda görev alan her bir atomda “*hükema şuuru, etibba hikmeti*” bulunduğu kabul edilecektir. Etibba tabipler, doktorlar demektir. Bu kelimenin kullanılması balın şifa olduğunu beyan eden âyet-i kerîmeye işaret içindir.

Öte yandan, o atomun bu işi tek başına yapması mümkün olamayacağı için diğer atomlarla anlaşmaları ve birlikte çalışmaları gerekecektir. Bazıları, insan bedenini ruhun hareket ettirmesi gibi, atomdaki hareketi de ondaki cazibe ve dafia kuvvelerinin temin ettiği zannına kapılmış ve eşyanın yaratılışını bu kuvvelere isnat

etmişlerdir. Bu kuvvelerin bu işi kendi başlarına yapmaları imkânsızdır, üzerlerinde “*muhaliyet damgası*” vardır.

“Lâkin kanun, kaidelikten tabîliğe ve zihnîlikten hâricîliğe ve itibârden hakikate ve âletiyetten müessiriyete geçmemek şartıyla kabul ederiz.”

Adetullah kanunları her şeyde ve her hadisede hükmünü icra ediyor. Bunları inkâr etmek mümkün değil. Ancak, bunların kendi başlarına bir karar vermeleri ve ona göre iş görmeleri de söz konusu değildir. Tabiat; “*Kanundur kudret değildir, hakim olamaz.*”

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Nokta](#).